

huusholde saa ilde, som det her beskrives, meget slet: er heller ikke mere end man kan vente sig. At de tre betydelige kongelige Skovplantninger, (Steendalgaard, Ulvedals og Frederiksplantagen, tilsammen 1230 Tønder Land) i Følgeden Skildring, Forfatteren giver af samme p. 36—38, synes at være det eneste, som vil lykkes paa hele Alheden: er vel i det mindste en behagelig Undtagelse; men det formindsker ikke det sørgelige Indtryk, som Skildringen af en Menighed paa 500 Mennesker efterlader, hvilke — vist nok langt mere ved Statens, end ved deres egen Skyld — efterat have med deres Forfædre i 80 Aar fristet en kummerlig Tilværelse, der har kostet Statens Finantser meer end en halv Million, nu gaar Bettelstaven imøde. Saaledes er Billedet, som den nyeste fuldstændige Skildring i det 19de Aarhundrede giver os af Alheden og dens Beboeres Tilstand. Anm. troer paa Grund heraf, at Skriftets Natur og Indhold er af den Art, at det i høi Grad fortjener og maa vække alle Bedkommendes Opmærksomhed. h.

7. Præstøe Amt; beskrevet efter Opfordring fra det kongelige Landhuusholdnings-Selskab, af D. D. Lütken. Kiøbenh. 1839. 368 S. 8vo.

Det gavnlige Foretagende, at foranledige Udarbejdelsen, efter en vis Eenhed og Plan, af oeconomiske Beskrivelser over Danmark, efter Amtene, som det kongelige Landhuusholdnings-Selskab begyndte i Aaret 1826 med Beile Amt, er vel endnu ikke ganske nær ved at være sluttet. Dog ere nu, med de tre ny-ligen næsten samtidigt udfomne Amtsbeskrivelser, af Danmarks 19 Amter i Alt 13 beskrevne. Vi tør saaledes sikkert vente, at Selskabet ikke vil betænke sig paa at fortsætte og slutte et Foretagende, hvis Udførelse vel har været meget forskiellig, og ikke allevegne lige heldig; men om hvilket hverken Deconomen, Statistikeren eller Historikeren for Alvor vilde kunne antage, hvad Hr. Lütken i Begyndelsen af sin korte, men meget læseværdige „Prolog eller Epilog“ fremsætter som ironisk Tvivl:

„at det hele Foretagende maaskee havde overlevet sig selv.“ At vi nævne det's Interesse, selv for Historikeren, behøver i vore Dage intet Beviis. Historien skrives ikke mere med udelukkende Hensyn til Kongerne, saa lidt som til Statsbegivenheder, Krige, Constitutioner, politiske Partier, m. m. Men ogsaa Nationerne, som store historiske Individuer, og den hele humane, sociale, borgerlige, industrielle og literaire Cultur, ere blevne indlemmede i de Forbringinger, man nu gjør til en Stats-historie. At derfor ogsaa Uger brugt, som Hovedbasis for Danmarks Statsvelstand, maa blive en Gienstand, enhver grundig Historiker ikke kan undgaae at kende, interessere sig for og tage Hensyn til, i ethvert Arbejde af nogen Universalitet over den danske Historie: maae vi antage for afgjort. Det er fra dette Synspunkt i Særdeleshed, ligesom tillige fra det almindelig-statistiske, at vi ansee det ovenanførte Skrift for at ligge indenfor den Kred, hvortil disse korte Bidrag til historiske Literaturberetninger maae indskrænke sig. Vi maae overlade Skriftets Dmtale og Bedømmelse fra den egentlige agronomiske Side til Andre; og indskrænke os til nogle almindelige Bemærkninger over det ovenomtalte Foretagende af Landhuusholdnings-selskabet overhovedet, i Forening med nogle specielle Uttringer om Hr. Pastor Lütken's Bog.

Ann. troer med Grund at kunne antage, at det har været de skotske og engelske landoekonomiske Beskrivelser over Grevskaber og Districter i Storbritannien, hvortil den berømte Stifter af Englands Board of Agriculture, eller Landvæsen-Commission, John Sinclair, var Ophavsmand, hvilke man har villet tage til Mønster for de danske Amtsbeskrivelser. En kort Udsigt over hine Værkers Bestaffenhed vil derfor ikke være overflødig paa dette Sted. Allerede for Sinclair i Aaret 1793 havde bevirket Oprettelsen af bemeldte, ved Parlamentet stadfæstede, og af Statens Midler (men næsten uanstændigt ringe) understøttede Samsund eller Commission, havde han begyndt i Skotland at forberede sine mærkværdige store statistiske og landoekonomiske beskrivende Værker. Den første Grund for disse lagdes ved statistiske Sognebeskrivelser, som tilveiebragtes ved særskilte Beretninger fra Præsterne i Skotlands 848 Sogne.

Disse Beretninger indkom som Bepvarelses af de Spørgsmaal, der efter et vist Schema tilsendtes enhver Sognepræst, og hvori ligesaa lidt noget væsentligt geographisk, statistisk og landoekonomisk Forhold var forbigaaet, som Sognenes antiquariske og historiske Mærkværdigheder, Folkets Charakter, Sæder og Skikke (Antiquities; eminent men; character of the people; manners and customs, &c.) Resultatet heraf og af den mest ufortrødne Udholdenhed, hvormed Sinclair (bl. a. ved 23 Gange gientagne Circulairer, udsendte til Præstestabet) drev Bærket, var den ypperlige statistisk-geographiske Sognebeskrivelse over Skotland, grundet paa hine Beretninger, som Sinclair 1791—99 udgav i 21 Bind, 1) et Arbeide, hvori henved 900 forskellige Individuer have deeltaget, og hvorom Sinclairs Søn og Biograf med Rette siger: „at maaskee aldrig har man paa eet Sted seet en „mere interessant Udstilling af forskellige Talenter, end i de „originale Beretninger fra saa stor en Masse af Forfattere, „som enten Nationalaand, personligt Benskab, privat Indflydelse, Taknemmelighed eller utrættelig Paatrængenhed havde „fremlokket saa at sige paa een Tid.“ 2) Det er ligesaa let begribeligt, at der endnu behøvedes et uhyre Arbeide, for at berigtige en Mængde af de modtagne Beretninger, og bringe Andre i læselig og nogenlunde eens Form; som at Følgen heraf, efterhaanden som Bærket udkom, var Misfornøielse, ja endog offentlige Klager, af endel Præster. Men dette var en snart forbigaaende Ubehagelighed. Arbeidets store Værd og Bigtighed i dets Heelhed vandt snart almindelig Erkiendelse; dets Virkninger vare i flere Retninger hoist vigtige og gavnlige, ikke blot for hele Landet, men for Geistligheden i Særdeleshed; og bl. a. vakte det en saadan Opmærksomhed paa Præstestanden og paa mange skotske Præsters sørgelig indskrænkede Raar, at dette gav Anledning til en Parlamentsact, der bestemte

1) Statistical Account of Scotland, drawn up from the communications of the Ministers of the different parishes, by Sir John Sinclair. Edinh. 1791—99. 21 Vol. 8vo.

2) Memoirs of the Life and works of the late Sir John Sinclair, by his Son the Rev. John Sinclair. Edinh. 1837. I. p. 22.

150 Pund St. om Aaret som den mindste Lønning for en Sognepræst af den skotske Kirke. Hvad Sinclairs skotske Land- og Sogne-Statistik i øvrigt virkede til at bringe saavel den videnskabelige Landoeconomie, som det statistiske Studium (der neppe endnu af Navn var bekendt i England) i Dpfødsel i dette Land, var overordentligt; men kan her ikke berettes. Man kan med Rette betragte ham som den første Dphavsmand til statistiske Arbejder og Foretagender i Storbritannien; hvor man dog egentlig først ganske nylig, ved Dprettelsen af et statistisk Selskab og ved offentlig Deeltagelse, har lagt Grunden til saadanne Arbejder i større Omfang, og i en fuldstændigere Udstrækning til alle Statens og Folkets Midler og Kræfter.

Samtidig med dette store Foretagende blev John Sinclair sit Fædrelands Belgiorer paa en ikke mindre udmærket Maade, ved at foranledige Dprettelsen af det ovenfor nævnte Landvæsens-Selskab, eller Landvæsenscommission. I hvor interessant end og Historien af dette for England yderst vigtige Instituts Stiftelse og Fremgang er, maae vi her forbigaae den; og bemærke allene den karakteristiske Omstændighed, at Sinclairs colossale Plan, at udvide de statistiske Sognbeskrivelser til den hele øvrige Deel af det brittiske Monarchie, eller henved 10,000 Kirkesogne, dengang strandede allene paa den høie Geistligheds Betænklichkeiten, ved at bringe Tienden og dens Ydelse i Kiærven til offentlig Undersøgelse og Forhandling i Selskabet og for Nationen. Da England saaledes kom til at savne det ypperlige statistiske Grund-Værk, som Sinclairs Patriotisme, Kraft og Udholdenhed havde bragt i Stand for sit Fædreland Skotland: søgte han at oprette en Deel af hvad derved tabtes, ved at tilveiebringe landoeconomiske Beskrivelser over de enkelte Provindsfer og Grevskaber i England; og det lykkedes ham, som Præsident for the Board of agriculture, at udføre dette Foretagende med de forholdsviis sparsomme Pengemidler (3000 Pd. aarligen), som Parlamentet havde tilstaaet hiint for Englands Nationalvelstand uberegnelig vigtige Samfund. Fremgangsmaaden, som herved fulgtes, var den, at han valgte i ethvert Landskab eller Shire den hertil dueligste Person, som var at faae, til efter et vist Schema at giøre Udkast til en oeco-

nomist Beskrivelse over Districtet. Mærkværdig er Klagen over, at Parlamentet i det rige England havde tilstaaet saa ringe en Understøttelse til dette Foretagende, at Arthur Young siden har bemærket: „At hvad man kunde betale for enhver saadan Districtsbeskrivelse knap udgjorde saa meget, som en engelsk Kræmmer giver sin „Prove-Rytter“ (a Shopkeepers rider) for tre Maaneders Reise.“ Udkastet blev trykt som Manuscript, og omsendt til endeel af de fortrinligste og kyndigste Landmænd i vedkommende Grevskab, for at forsynes med disses Bemærkninger og Tillæg. Efterat have modtaget og benyttet disse, udgav man de saaledes berigede og tildeels omarbejdede enkelte Beskrivelser (Reports) over en stor Deel engelske og skotske Grevskaber (under Titel: A general view of the agriculture of the County of —) Disse Beskrivelser ere imidlertid ikke blot landoekonomiske, men indbefatte, til Følge af den for samme opgivne, almindeligen fulgte Plan, en stor Mængde andre, stiondt med Landvæsen og Landbrug i Forbindelse staaende Gienstande; f. Ex. ethvert Grevskabs geographiske Bestaaffenhed; Landeieendommenes Natur og forskjellige Arter, Brugsmaaede, Forpagtninger, Afgifter, Tiender, m. m.; Huse og Bygningsmaade; Jordeiernes Formuestilstand og Resourcer; Fabrik anlæg og Handel, i deres Forhold til Agerbruget; Canaler og Landeveie; Fiskeriet; Befolkningen; Fattigvæsenet; m. m. Under de egentlige Landbrugsgienstande forekomme naturligtviis alle Hovedmaterier hørende til Agerdyrking og Dvægavl, Jordsforbedringer, Redskaber og Maskiner; Enge, Stove, Fælleder, Søer og Mosefeland; Jordsforbedringer; Arbeidsløn; Dvægstammer, o. s. v. Enhver saadan Beskrivelse er tillige ledsaget med et Kort over det Grevskab, den omhandler, ligesom med oplysende Røbbere over Landbygninger, Agerdyrkningsredskaber, Dvæggracer, m. m.

Det hele Sinclair'ske System gik saaledes, som heraf bliver synligt, ud paa, at bygge de almindelige theoretiske og practiske Grundsætninger for Landvæsenet, og de almindelige Beskrivelser over dets Tilstand i England, paa de nøiagtigste, paalideligste og fuldstændigste Erfaringer og Beretninger om Landbrugets og den jordbrugende Classes factiske Tilstand i hvert enkelt District af Riget. At en saadan Fremgangsmaade

med de uundgaelige Mangler og Savn, den meer eller mindre i enkelte Tilfælde kan medføre, overhovedet er den bedste, eller rettere den eneste rigtige: har Erfaringen i Storbritannien paa den mest glimrende Maade beviist; thi fra de Sinclair'ske oeconomic-statistiske Skrifter, og fra Drettelsen af Board of agriculture, datere sig egentlig de store og giennemgribende Forbedringer i det engelske Landbrug, som de sidste 40 Aar have medført; i Forening med den hele rige Literatur af gode eller fortrinlige Skrifter over enhver Green af Landvæsenet. — Vi ville endnu blot tilføie, at Sir John Sinclair — en Mand, hvis næsten ubegribelige Arbeidskraft og Virksomhed*) stod i det lykkeligste Forhold til hans Landssevner, og hans fyrige Iver og Patriotisme — ingenlunde standsede ved Tilveiebringelsen af de her kortelig angivne specielle Materialier. Saasnart disse vare bragte til den fornødne Fuldstændighed, gif han over til Udarbejdelsen af almindelige systematiske og beskrivende Bærker over det engelske og skotske Landbrug, (fornemmelig det sidste) hvilke han deels selv paatog sig, deels besørgede, under sit Opsyn, udførte ved Andre. Hertil høre f. Ex. hans System i Landvæsenet (Code of Agriculture) af hvis 5 Udgaver den anden

*) J. Sinclair var uden Tvivl — ved Siden af hans overordentlige praktiske Virksomhed som Landmand, (fra sit 16de Aar bestyrede han paa en udmærket Maade sine fædrene Godser, og virkede overordentlig meget for Agerdyrking, Faareavl, Fiskeri, Uldhandel og Industrie i Skotland) som Parlamentslem i 30 Aar, Bestyrer af Board of agriculture i 40 Aar, og af alle de ovenfor opregnede statistiske Arbejder — en af de frugtbarste Forfattere, den engelske Literatur i det 18de og 19de Aarhundrede kan fremvise. Foruden en halv Snees store Bærker, som ganske tilhøre ham selv, og foruden de store statistiske Skrifter, hvori han havde saamegen Deel, har han (efter en meddeelt Fortegnelse) i Aarene 1782-1835 ladet trykke 367 Smaa skrifter og Afhandlinger, for største Deel af stats- og landoeconomisk eller politisk Indhold; mest vedkommende Skotland; enkelte ogsaa over andre (f. Ex. diætetiske) Materier. Sinclair var en ivrig Forsvarer af de Døfiantske Digtes Ægthed; hvorefter han udgav en egen Bog. Han har ogsaa selv skrevet en Tragedie: „Fingal“ i 5 Acter; og 1787 en Afhandling under den Titel: „General observations on the present political circumstances of the Kingdom of Denmark.“

1820) er oversat paa Dansk; en almindelig Beskrivelse over Landbrugets og Nationalvelstandens Tilstand i Skotland (General Report of the agricultural State and polit. circumstances of Scotland. 1814. 5 Vol.); en almindelig statistisk Beskrivelse over Skotland, bygget paa de enkelte Sognebeskrivelser (Analysis of the statistical account of Scotland. 1825. 2 Vol.) m. fl.

Ann. tør ikke med Bestemthed yttre sig om en Gienstand, hvori hans Stemme ei kan have Vægt nok; han vil allene henlede Sagkyndiges Opmærksomhed paa Spørgsmaalet: om det ikke havde været ønskeligt, at man fra først af i vort Fædreland havde fulgt en lignende Fremgangsmaade, som den ovenfor beskrevne; nemlig at foranledige Udarbejdelsen af korte statistisk-øconomiske Sognebeskrivelser over hele Danmark, inden man gik over til Amtsbeskrivelserne? — Det forekommer Ann., uden at tale om den øvrige Masse af nyttige og interessante statistiske Materialier, som derved vilde være fremkaldt, at man, ved saadanne Forarbejder, vilde have lettet Arbeidet meget for dem, til hvis duelige Hænder man siden havde overdraget de enkelte Amtsbeskrivelser; ligesom man ogsaa derved kunde have bidraget til at berige disse med mangen nu savnet interessant Underretning, og overhovedet til at give disse Beskrivelser et forøget og udvidet statistisk Værd, ved Siden af det landøconomiske. Mueligen vilde man ogsaa derved have bevirket, at en mindre Uliighed i de forskjellige Amtsbeskrivelseres Værd og Behandlingsmaade var opstaaet, end den, man nu, og vist ikke uden Grund, tillægger dem. Man kunde vel nævne adskillige Hindringer og Banstelheder, som denne Fremgangsmaade vilde have mødt; og man kunde forudsætte, at den vilde have forsinket Arbeidets Fuldførelse endnu mere, end det alt er skeet. Men Ann. antager dog, at var først Massen af de specielle Sognebeskrivelser tilveiebragt (og dette maatte vel, naar hele Foretagendet var indledet og begyndt paa eengang, i faa Aar kunne være skeet): da vilde, ved Hielp af dem og de Tillæg og Berigtigelser til samme, der efterhaanden kunde erhverves, Udarbejdelsen over de større Amts- eller Districtsbeskrivelser (man behøvede maaskee ikke overalt at have bundet sig til Amts-

grændserne) ubetvølst være paaskyndet betydeligt. — Man finder vist nok, at det Kgl. Landhuusholdningsfelstabs Præsidium (s. dets Fortale til Beskrivelsen over Veile Amt af E. Dalgaard) har havt en noget lignende Plan; i det man 1821 udstedte Opfordringer til 142 Mænd i Danmark, som tildeels vare udsæete efter indhættede Forslag af Amtmændene; men foruden at man erfarer, at en Deel af disse Opfordringer slet ikke besvaredes, og endeel Besvarelser ikke fandtes fyldestgørende, seer man tillige, at det herved opnaaede Resultat overhovedet ikke opfyldte Hensigten eller de vundne Materialier vare tilstrækkelige; da man derefter overdrog de enkelte Mænd, til hvem Udarbejdelsen af de særskilte oeconomiske Amtsbeskrivelser, efter et Schema, indeholdende 29 Spørgsmaal, betroedes, at foretage Reiser, hver i sit Amt, „for at fuldstændiggjøre og berigtige de erholdte Data.“ (s. den anf. Fortale S. VII.) Saaledes vilde man vel fra een Side have udrettet lige saa meget, men fra flere Sider opnaaet et rigere Udbytte, ved at have udstedt de ommeldte Opfordringer, deels til Præsterne, deels til andre hertil duelige Mænd i hvert Pastorat.

Men, vilde man endog have udvidet Grændsen for de enkelte Districter til et Herred: da er dog Anm. af den Mening, at Planen for de opgivne Spørgsmaal, som nu have dannet Grundlaget, eller bestemt Formen og Indholdet af de hidtil udfomne Amtsbeskrivelser, med Fordeel kunde have været indrettet noget anderledes, mere systematisk ordnet, og mere fuldstændig schematisk; ligesom ogsaa omfattende adskillige Materier, som ikke blot have Interesse i Almindelighed for den ethnographiske og topographiske, men selv for den mere specielle landoeconomiske Statistikk. Deriblandt vilde Anm. regne Almuens Charakter, Sæder, Skikke, Levemaade, Klædebragt og Culturgrad; men ogsaa andre Gienstande, som slaae ind i Landbrugets og den agerdyrkende Folkeclasses Statistikk, hvortil dog f. Ex. Populationsforholdene, Jordeiendoms Fordeling, Herregaardes og Præstegaardes Dyrtning, Hovet, Tiendevæsenet, Krohold, Brændeviinsconsumtion, Korn- og Dvæghandel, Skatter og Afgifter i Forhold til Hartkornet, m. m. d. kan siges at henhøre. Virkelig er ogsaa Udskilligt heraf berørt eller om-

handlet i enkelte Amtsbeskrivelser; men mest kun tilfældigen, eller ikke fuldstændigt og fyldestgørende for Statistikeren. Siger man: ikke for denne, men for Landoeconomen ere disse Beskrivelser egentlig bestemte; da maa Anm. deels atter henvise til de ved Sinclair fremkaldte skotske og engelske Districtsbeskrivelser, som i det mindste (thi herom kan ogsaa den mindre sagkyndige Læser domme) have en mere systematisk Form, en bedre, lettere overskuelig Anordning af Stoffet, forud for de danske; deels maae vi yttre den Mening, at naar eengang et Foretagende af den Art, som de specielle oeconomiske Amtsbeskrivelser, iværkfattes — et Foretagende, man ikke let eller snart tør vente sig gientaget i Danmark: da vilde dets Dphavsmænd endnu have forøget deres erhvervede Fortienester af Sagen, dersom en større statistisk og ethnographisk Fuldstændighed havde kunnet opnaaes. At oplysende Skobbere, eller i det mindste et efter Hensigten indrettet Kort over hvert Amt, havde ledsaget Beskrivelsen: vilde vel noget have forøget Beføstningen for Selskabet, men tillige betydeligt Værdien og Nyttens af de danske oeconomiske Amtsbeskrivelser.

Det er meget langt fra Anm.'s Hensigt, med disse Bemærkninger at ville forringe noget af det Værd og den mangesidige Interesse, de her omhandlede Skrifter, om end ikke alle i lige Grad, besidde. Men han troer at kunne beraabe sig paa den almindelige Mening, ved at yttre: at netop de danske Amtsbeskrivelser, hvis Forfattere ikke alt for strengt og punktligt have indskrænket sig til de fra Selskabet opgivne Spørgsmaal, men medtaget og behandlet et og andet af de ovenangførte ethnographiske, eller andre mere almindelig statistiske og geographiske Materier, (f. Ex. de ogsaa i andre Henseender med megen Omhyggelighed bearbejdede over Hjørring- og Svendborg-Amt, ligesom den nylig udfomne over Bornholm) have vundet mest Bifald, baade hos Landoeconomen, og hos Læsere udenfor disses Klasse. — Til saadanne Forfattere hører ogsaa Hr. Pastor Lütken; og Anm. troer, at Læsere af begge Slags vilde være enige med ham i, at Beskrivelsen over Præstø Amt er en af de interessanteste og bedst udførte af dem, som

hidtil ere komne for Lyset. Forfatteren har vel fulgt den, vist nok overhovedet passende Orden, som Spørgsmaalenes Række medfører; men i det Hele behandlet Emnerne med Frihed og Selvtænkning, og med en passende Livelighed i Foredrag og Fremstilling. Disse Egenheder, i Forening med den gode Orden, den let oversfuelige Sammenstilling, og den fra ufornoden Bidtloftighed befriede Korthed og Klarhed, der, uden Skade for Fuldstændigheden, hersker i Bogen, ville uden Tvivl skaffe den mange Læsere, endog udenfor de egentlige Landmænds Tal. Behandlingen af den geographisk-physiske Deel af denne Amtsbeskrivelse (S. 42—91) er særdeles ordentlig og fuldstændig udført; men en af Bogens vigtigste Fortrin, saavidt Anm. veed for de allerfleste hidtil udfomne Amtsbeskrivelser, er ogsaa netop den — om vi saa tør sige — i Sinclair'sk Aand forfattede „Almindelige Udsigt over Præstøe Amt,“ der omtrent paa et Par Aar forudsendes den efter Spørgsmaalenes sædvanlige Rubriker indrettede specielle Beskrivelse. Denne statistiske Skizze er vel ikke udførlig, eller tilstrækkelig for den, der vilde søge en fuldstændig statistisk og ethnographisk Oplysning om Præstøe Amt og Beboernes nærværende Tilstand; men, betragtet som Indledning til en Bog, hvis egentlige Indhold skal være en landoekonomisk Beskrivelse, er den allerede meget værd; og vidner om Forfatterens klare og rigtige Blik for det Væsentlige og Magtpaaliggende i den statistisk-ethnographiske Skildring. Han har saaledes bl. a. ligesaa lidt forsømt at medtage Amtets Producthandel, Jorbeiendommenes Deling, Skattevæsenet og Populationsforholdene, som Folkestammens physiske Charakteristik, eller Bidrag til Skildringen af Almuens Sæder, Levemaade, Klædebrug, Forlystelser, o. desl. Anm. kan ikke undlade at anføre et enkelt Sted, der særdeles har interesseret ham: „I Høflighed overgaaes den sydsjællandske Bonde neppe af No-gen af de andre Provindsers Beboere. Selv i Brede bestyldes der han sielden sin Modstander for Løgn; men noies som oftest med at sige: „det er feil, Du siger.“ Hans Sprog er tydeligt og forstaaeligt; og skiondt jeg selv er en Fyenbo, maa jeg erklære det for en puur Fordom, at det bedste Danske

„skulde tales i Fyen, og navnlig i Odense.“*) Derimod er „jeg tilbøielig til at troe, at Bondestanden i det sydlige Siælland og paa Møen taler bedre og mere forstaaeligt Dansk, end Bondestanden i nogen af Danmarks øvrige Provindser og Egne. Eder og Forbandelser høresielden af Mænd, der have traadt deres Børneskoe. Paa Jbiontism er har Bondens Sprog heller ingen Mangel.“ o. s. v. (S. 24). Af de sidste har Forfatteren i et Tillæg S. 361—65 meddeelt en Samling, som dog uden tvivl vilde kunne forøges med flere.

Forfatteren nævner selv sit statistiske Bidrag som „fragmentariske Bemærkninger;“ men ethvert saadant er altid af Værdi, særdeles over en Egn af Danmark, der overhovedet endnu næsten er ubehandlet af Topographen og Ethnographen. Meget ønskeligt maatte det være, om Forfatteren af Præstø Amts Beskrivelse kunde udvide sit Arbejde til flere siællandske Amter; og det saameget mere, som denne Forfatter, der er saa vel bekendt med Fyen, ofte kan have Leilighed til at gjøre interessante Sammenligninger imellem begge Provindser. h.

8. Cola de Rienzo, Tribun og Senator i Rom. En historisk Skildring af C. Paludan-Müller, Cand. i Theol. og Adjunct ved Odense Cathedral skole. Odense, 1838. 172 S. 8.
9. Undersøgelse om Machiavelli som Skribent, især med Hensigt til Bogen om Fyrsten. Et Forsøg i den høiere historiske Kritik, af C. Paludan-Müller. Odense, 1839. 127 S. 8.

Det er ikke ret mange Linier vi kunne anvende paa et rigt Stof til Bemærkninger; men vi vilde ikke tøve med at henvende Læserens Opmærksomhed paa to mærkelige og interessante Frembringelser i den nyeste danske historiske Literatur, som ved disse har modtaget en Berigelse, derielden er bleven

*) Naar Taler naturligviis ikke er om Almuen, men om de mere bannede Classers Sprog, er maaskee dette allerede gamle Udsagn dog ikke blot Fordom.